

**LIRIK ASARLARDA OBRAZLILIK.**

**Qurolboyeva Zilola**

Termiz Davlat Universiteti

Xorijiy filologiya fakulteti

2-kurs fransuzli tili yo'nalishi talabasi

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada lirik asarlarda obrazlilikning badiiy matndagi o'rni va ifodalanish usullari, shoirning ichki kechinmalari obrazlar vositasida qanday tasvirlanishi tahlil qilinadi. Maqolada mumtoz va zamonaviy adabiyot namunalari misolida obrazlarning xilma-xilligi, ularning badiiy-estetik funksiyasi yoritilgan. Obrazlilikning lirik asar badiiy kuchiga ta'siri, o'quvchi ongiga yetkazilayotgan hissiyotlar orqali asarning mazmunan chuqurlashuvi haqida fikr yuritiladi.

**Kalit so'zlar:** lirika, obrazlilik, poetik tasvir, ichki kechinma, badiiy ifoda, badiiylik, emotsional ta'sir.

**Kirish**

Adabiyot — bu inson qalbi va ruhining aksidir. Ayniqsa, lirika — bu insoniy his-tuyg'ularni eng nozik ohanglarda ifodalovchi janr hisoblanadi. Lirik asar o'quvchini qalban larzaga soladigan kuchga ega bo'lishi uchun undagi obrazlilik kuchli bo'lishi lozim. Obraz — bu adabiy asarning yuragi, uning badiiyligini ta'minlovchi asosiy vosita hisoblanadi. Lirik asarlarda obrazlar orqali shoir o'z ruhiy kechinmalarini, ichki iztirob va shodliklarini, hayot haqidagi qarashlarini ifoda etadi.

Obrazlar lirik asarning estetik ta'sirini oshiradi, uni jonlantiradi, o'quvchi qalbiga bevosita ta'sir qiladi. Bu jarayon esa shoirning badiiy mahorati, til boyligi va tasavvur doirasiga bog'liqdir. Ushbu maqolada biz aynan lirik asarlarda obrazlarning qanday yaratilishi, ular qanday vositalar orqali ifodalanishi va bu obrazlar qanday ma'naviy-badiiy yuklamaga ega ekanini tahlil qilamiz.

Lirik asarlarda obraz yaratish yaratishda shoirlar ko'pincha tabiat manzaralari, inson a'zolari ko'z, yurak, qo'l, og'iz va hakozoneg vazifalarini yanada kuchaytirib ifodalashi bilan namoyon bo'ladi.

Hayvonot olami, tarixiy yoki diniy timsollardan foydalanadilar. Tashbeh, isti'ora, kinoya, mubolag'a, ramz va badiiy parallelizm obraz yaratishda asosiy vositalar bo'lib xizmat qiladi.

Misol uchun, Alisher Navoiy g'azallarida "guli ruhsor", "sabo'i vasl", "jahon ko'zi" kabi poetik iboralar orqali go'zallik, sevgi, istak va armon kabi kechinmalar obrazli ifoda topgan. Bu kabi iboralar shunchaki tasvir emas, balki ma'no yuklovchi obrazlardir.

Mumtoz lirikada obrazlar tizimi mumtoz adabiyotda, ayniqsa Sharq she'riyatida, obrazlar tizimi ramziylikka boy bo'ladi. "Bulbul" — iztirob chekayotgan oshiq, "gul" — sevgining ramzi, "may" — ilhom yoki ma'rifat, "qomati nay" — sevgilining husnini ifodalovchi obrazlardir. Bu kabi obrazlar yillar davomida ma'lum bir timsollik yuklamasini olgan va har bir o'quvchi buni tushunishga o'rganib ketgan.

#### Zamonaviy lirika va obrazlilik

"Zamonaviy o'zbek she'riyatida ham obrazlilik o'zining yangi, hayotga yaqinroq shakllarida davom etmoqda. Muhammad Yusuf, Abdulla Oripov, Halima Xudoyberdiyeva, Erkin Vohidov kabi shoirlar lirik asarlarida milliy ruh, Vatanga muhabbat, xalq og'rig'i kabi mavzularni obrazlar vositasida ochib berganlar

"Erkin Vohidovning quyidagi misralariga e'tibor beraylik:

Tong nafasi keldi yuragimga,

O'zgacha bir ziyo to'ldi dunyoga

Bu yerda "tong nafasi" obraz sifatida keltirilgan bo'lib, u umid, yangi hayot, yorug'lik va tozalik ramzidir.

"Halima Xudoyberdiyevaning quyidagi misrasida esa obraz orqali ona yurti va ayolona tuyg'ular birlashadi

Ko'ksimda o'zing — yurtim Ko'ksimda o'zing—nurim.

Obrazlar bu yerda faqat ko'rinish emas, balki kuchli emotsional yuklovchi vosita sifatida ishlatilgan.

#### Obrazlilik va lirik asarning badiiy qiymati

Lirik asarda obraz bo'lmasa, u oddiy bir tuyg'ular izhori bo'lib qoladi. Ammo obrazlar bilan boyitilgan lirik matn o'quvchini o'ziga rom etadi. Bu esa asarning estetik, falsafiy va ruhiy ta'sir doirasini kengaytiradi. Obrazlilik lirik asarga ramziy

qatlamlar qo‘shadi, uni faqat o‘qish emas, his qilish, his etish zaruratini tug‘diradi. Aynan shu jihatlar lirikaning boshqa janrlardan ustun tomonlaridan biridir.

## **Xulosa**

Lirik asarlarda obrazlilik shoirning ichki dunyosini ochib berish, o‘quvchini hayajonga solish va asarning badiiy qiymatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir obraz — bu shoir yuragidan tug‘ilgan hissiyotlar manbai. Lirik obrazlar orqali asar faqat so‘zlar to‘plami emas, balki hayotiy, hissiy va estetik hodisaga aylanadi. Shu bois, lirik asarlarni tahlil qilishda obrazlarning o‘rni va funksiyasini chuqur o‘rganish zarur.

## **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.**

- "1. G‘ulomov G‘. — Adabiyotshunoslikka kirish, Toshkent: “O‘qituvchi”, 2002.
- "2. Navoiy A. — G‘azaliyot, Toshkent: “Fan”, 1991.
- "3. Erkin Vohidov — Tong nafasi, Toshkent: “Yozuvchi”, 2003.
- "4. Xudoyberdiyeva H. — Ko‘ngil daftari, Toshkent, 2006.
- "5. Oripov A. — Hayrat, Toshkent: “G‘afur G‘ulom”, 1996.
- "6. M. Axmedov — She‘riyatda obrazlilik masalalari, Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2010."